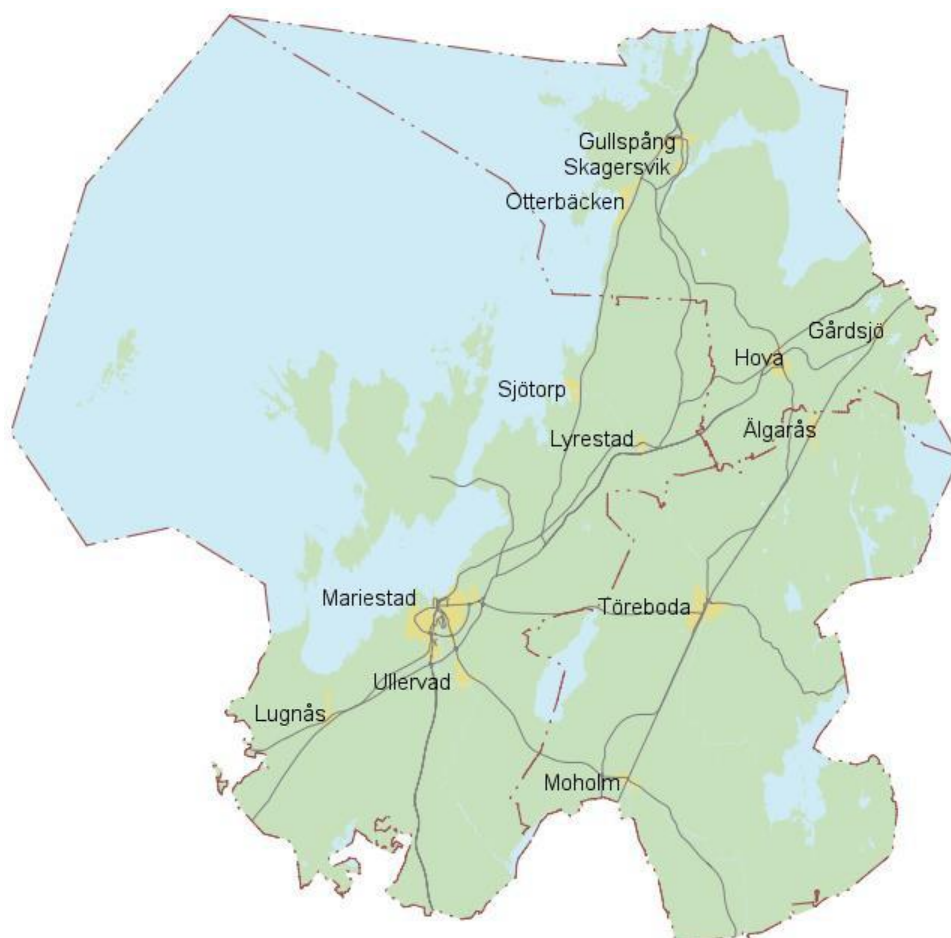

TÖREBODA MARIESTAD GULLSPÅNG
Kommuner i samarbete

VA-PLAN MTG 2020-2030

*Uppdaterad version av VA-plan MTG 2016-2026
Version 2020-01-28*

En vägledning för strategiska beslut i VA-verksamheten

ANTAGEN DATUM

Mariestad:

Töreboda:

Gullspång:

Innehåll

Inledning.....	1
Syfte.....	2
Mål.....	2
Metod.....	2
Metod - Befintliga anläggningar.....	2
Metod - § 6-områden.....	3
Metod - Vattenskydd.....	3
Resultat.....	4
Resultat – Vattenverk.....	4
Resultat - Avloppsreningsverk.....	7
Resultat - Avloppspumpstationer.....	10
Resultat - Ledningsnät.....	11
Områden som åtgärdas senare än de kommande tio åren.....	12
Övertagande av gemensamhetsanläggning.....	13
Resultat - Säkerhet vattenförsörjning.....	13
Framtid.....	14
Investeringsplan med tidplan utöver normal förnyelsetakt.....	16
VA-taxan.....	18
Framgångsfaktorer och organisation.....	19
Vision VA-avdelningen MTG.....	20

Bilagor

- Bilaga 1a Hantering av VA-frågor utanför nuvarande verksamhetsområden i Mariestads kommun
- Bilaga 1b Hantering av VA-frågor utanför nuvarande verksamhetsområden i Töreboda kommun
- Bilaga 1c Hantering av VA-frågor utanför nuvarande verksamhetsområden i Gullspångs kommun
- Bilaga 2 Beskrivning av områden som planeras förses med kommunalt VA inom perioden 2020-2030

Inledning

VA-anläggningarna i de tre kommunerna är till åren komna. Reinvesterings- och underhållsbehovet är stort och börjar bli akut. VA-avdelningen för MTG men även respektive kommun ställs ofta inför frågor som; OM och NÄR och till vilken KOSTNAD en VA-försörjning ska ske. VA-försörjning är en förutsättning för samhällets utveckling, tveksamhet kring hur sådan försörjning ska ske kan hindra utvecklingsplaner i våra områden. Samtidigt behöver en kostnadseffektiv förvaltning ske av våra befintliga anläggningar och då måste satsningarna göras i rätt tid och på rätt ställe för att inte tappa vare sig tid, möjligheter eller pengar.

VA-anläggningarna befinner sig i tre olika kommuner, med skilda ekonomier. Anläggningarna är i vissa fall kopplade till varandra över kommungränser. Ytterligare sammankopplingar skulle innebära vinster i form av tryggare vattenförsörjning och effektivare drift av våra verk. Anläggningarnas livslängd är lång och under den tid våra investeringar ska fortleva hinner många förutsättningar förändras. Organisationen är i ständig pågående utveckling, både vad gäller personal och struktur. Tekniska lösningar utvecklas och förändras över tid, myndighetskrav och lagstiftning reformeras. Under dessa förutsättningar är det avgörande att VA-verksamheten är handlingskraftig och medveten om behoven i den egna verksamheten. VA-plan 2016-2026 har fungerat som ett stöd för VA-verksamheten i denna strävan och en uppdatering av planen syftar till att fortsätta ge stöd åt verksamheten fram till och med år 2030.

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, även kallad vattentjänstlagen, styr kommunens skyldighet att ordna vattentjänster. För att skyldigheten att ordna med vattentjänster till befintlig eller blivande bebyggelse ska ligga på kommunen gäller att det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse. Som större sammanhang räknas 20-30 fastigheter i en koncentrerad grupp. Färre fastigheter kan i specialfall anses vara ett tillräckligt stort sammanhang för att ett kommunalt ansvar ska inträda om det existerar särskilda behov av att vattentjänster löses i ett större sammanhang för skydd av människors hälsa eller miljön.

I områden där ett kommunalt ansvar förekommer skall kommunen bestämma verksamhetsområde för vattentjänsterna och se till att behovet snarast tillgodoses genom en allmän VA-anläggning. Denna skyldighet kvarstår så länge behovet av vattentjänsterna finns kvar.

Kommunen har också ansvaret för att allmänna dricksvattentillgångar skyddas genom inrättandet av vattenskyddsområden¹. Krav gällande skyddet av vattentäkter kommer från EU:s ramdirektiv² för vatten. I Sverige inrättas vattenskyddsområden med tillhörande skyddsföreskrifter i enlighet med 7 kap. miljöbalken. Enligt åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt ska kommunerna senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande, dvs december 2019, ha säkerställt det långsiktiga skyddet för nuvarande och framtida dricksvattenförsörjning. Bland annat genom att inrätta nya och

¹ *Västerhavets vattendistrikts åtgärdsprogram 2016 – 2021*. Vattenmyndigheten Västerhavet, ss. 88 – 90.

² 2000/60/EG

revidera gamla vattenskyddsområden, samt se till så att alla allmänna vattentäkter har tillstånd för vattenuttag.³

Enligt Västra Götalands regionala tilläggs mål för Levande sjöar och vattendrag så ska alla kommunala och större enskilda dricksvattentäkter senast år 2020 ha inrättade vattenskyddsområden med aktuella vattenskyddsföreskrifter⁴.

Inrättandet av vattenskyddsområden är en del i arbetet som görs för att skydda dricksvattentillgångar. Alla källor som utgör risk för förorening av vattentäkter kan inte hanteras genom reglering i vattenskyddsföreskrifter. Arbetet måste göras på en bredare front än så, t.ex. genom beredningsplanering, skalskydd, IT-säkerhet, informationsspridning, dialog med t.ex. väghållare, m.m. Vilka skyddsåtgärder som är nödvändiga för skyddet av den enskilda vattentäkten identifieras genom inventering och analys av befintliga och potentiella risker.

Syfte

VA-plan MTG 2020-2030 ska svara på frågorna:

- I vilken ordning, och inom vilken tid, ska vi lösa VA-försörjning i områden som faller inom kommunalt ansvar enligt § 6 vattentjänstlagen?
- Vilken status har befintliga VA-anläggningar?
- Hur ser investeringsbehoven ut på befintliga VA-anläggningar?
- Vilka anläggningar (avloppsreningsverk och vattenverk) ska finnas kvar de närmsta tio åren?
- Vilka anläggningar ska vi avveckla inom samma tidsperiod, och hur ska det göras möjligt?
- Hur arbetar vi med att förbättra säkerheten i vattenförsörjningen?

Mål

Målet med VA-planarbetet är att skapa ett dokument som ska vara vägledande inför strategiska beslut och fungera som ett underlag till en investeringsplan för kommande 10-års period.

Metod

Metod - Befintliga anläggningar

Fakta angående den allmänna VA-anläggningen har sammanställts främst genom intervjuer med personal. Den redovisas nedan med avseende på befintliga anläggningar. Uppdatering av de bedömningar som gjordes 2015 har utförts under 2019 och presenteras nedan. I de fall en vattentäkts status bedöms försvåra vattenförsörjningen i en ort har detta kommenterats jämte övriga kommentarer om respektive verk.

³ Samrådshandling: Förslag på åtgärdsprogram för Västerhavets respektive Södra Östersjöns vattendistrikt 2015 – 2021. Vattenmyndigheterna i samverkan.

⁴ Regionala miljömål för Västra Götaland. Länsstyrelsen Västra Götaland och Skogsstyrelsen, 2015.

Till grund för uppskattat investeringsbehov gällande ledningsnätet ligger branschens rekommendationer om förnyelsetakt om cirka 1% per år, eller 100-årstakt. Vi har medvetet valt att inte specificera vilka sträckor som ska förnyas under planperioden eftersom det i denna plan bedöms tillräckligt att skapa en bild av behovet, snarare än att i detalj redovisa vilka åtgärder som planeras att genomföras. Det anses viktigt att planen är flexibel nog att tillåta omprioriteringar, där det är nödvändigt, och frihet att välja åtgärder och nya tekniker som anses lämpliga vid varje tidpunkt.

Metod - § 6-områden

Utifrån vattentjänstlagen arbetade representanter från VA-avdelningen, miljö- och byggnadsförvaltningen och plan- och exploateringsverksamheten för Mariestads, Töreboda och Gullspångs kommuner med att identifiera områden där det förekommer ett kommunalt ansvar att ordna vattentjänster utanför kommunernas befintliga verksamhetsområden under 2015. Denna bedömning har omvärderats under 2019 av representanter från VA-avdelningen och verksamhet miljö och bygg. De områden som identifierats är enligt VA-avdelningen områden där kommunen är tvingad att ta huvudmannaskap för en eller flera vattentjänster. Analysen har skett utifrån vattentjänstlagens mening, kommunernas utvecklingsplaner samt vilka andra VA-åtgärder som skulle kunna samordnas med en utbyggnad. De olika aspekterna av analysen har viktats och legat till grund för beslut om prioriteringsordning. Mellan år 2015 och 2019 har verksamhetsområde för allmänna vattentjänster upprättats för områdena Fors, Askevik, Moviken, Törnberga och Sandbäcken. Flera områden som klassades som § 6-områden i föregående upplaga av VA-planen har under processen med uppdatering av VA-planen omvärderats och verksamheten bedömer inte att de faller under § 6 vattentjänstlagen utifrån den rättspraxis som finns i dagsläget. Detta då VA-frågan bäst löses enskilt eller för enskilda fastigheter genom att ansluta sig till kommunens anläggning via avtal.

Syftet med arbetet har varit att skapa en plan för hur kommunerna i framtiden ska uppfylla sitt ansvar och hur utbyggnaden ska prioriteras under de kommande tio åren. De områden som inte bedöms vara möjliga att förse med kommunala vattentjänster inom tio år, men som är ett kommunalt ansvar, har identifierats men en tid för genomförande har inte planerats in. En kontinuerlig uppföljning och planering är nödvändig. En bieffekt av planen är att den tydliggör inom vilka områden som spillvattenhantering och dricksvattenförsörjning ska lösas med enskilda anläggningar.

Metod - Vattenskydd

I föreliggande plan har arbetet med vattenskyddsområden inventerats utifrån täkt, reservvattentillgång, uttag och aktuellt skyddsläge. Utifrån aktuellt läge har kommande års arbete med vattenskydd planerats.

Resultat

Resultat – Vattenverk

Lindholmens vattenverk - Mariestad

Anläggningens status: gul

Resultat: gul

Vattenverket är väl fungerande, och bedöms ha ok status. Ett råvatten med stora variationer ställer höga krav på övervakning och ständig styrning av processen för att producera dricksvatten av hög kvalitet. För att möta framtida krav tvingas Lindholmens vattenverk till investeringar för att öka kapaciteten och därmed möjliggöra utökning av distributionsområdet, men även för att säkerställa produktionen i perioder med sämre råvatten. Det finns stora behov av åtgärder på anläggningen för att den ska stå sig under planperioden och många år efter det.

Vad gäller vattentäkten har huvudmannen under flera år arbetat för att hitta en alternativ täkt att använda som reservvattentäkt, eller som ny huvudvattentäkt. Detta arbete har inte gett önskat resultat då lösningar inom rimliga avstånd inte hållit tillräcklig vattenkvalitet. VA-verksamheten bedömer idag att vattenförsörjningen ska säkerställas genom förebyggande arbete (exempelvis vattenskyddsområden och uppströmsarbete) och utvecklad reningsteknik, snarare än genom reservvattentäkt. Målet är en robust process med tillräcklig kapacitet för att hantera variationer i såväl råvatten som användarkrav.

Lugnås vattenverk – Mariestad

Anläggningens status: gul

Resultat: grön

Anläggningen håller i det stora hela en ok status. Vattentäkten har dock ett utsatt läge, skyddsområdet gränsar till E20, verket och även täkten har låg kapacitet vilket visar sig i en stor känslighet för läckor, och under torra perioder sommartid. VA-avdelningen gör bedömningen att dessa problem löses lämpligast med en överföringsledning till Mariestad. Om en sådan ledning inte kommer på plats under de närmsta åren måste problemen lösas med större investeringar i verk och täkt istället. Om befolkningen i Lugnås ökar väsentligt kommer inte kapaciteten i täkten att räcka till och en överföringsledning blir nödvändig.

Tidavads vattenverk - Mariestad

Anläggningens status: gul

Resultat: grön

Verket är i gott skick och har hög driftsäkerhet. Kapaciteten är däremot låg vilket gör verket känsligt för ökade uttag. Bedömningen är att bästa lösningen för vattenförsörjning av Tidavad är att fortsatt förnya verket under planperioden.

Torsö vattenverk - Mariestad

Anläggningens status: grön

Resultat: grön

Anläggningen är i gott skick efter de insatser som gjorts under senare år. Dricksvattenleveransen är dock begränsad på grund av kapaciteten i verket som är dimensionerat efter de anslutna fastigheterna som är få till antalet. Ett oväntat stort vattenuttag får därför effekter på verket.

Vassbackens vattenverk - Töreboda

Anläggningens status: gul

Resultat: grön

Verket och tåkten bedöms idag ha god status, bortsett från den tillhörande lågreservoaren i Moholm som är i behov av att byggas om i närtid. Upprustning av reservoaren har påbörjats under 2019 och ska fortsätta under planperioden. Tåkten försörjer förutom Moholms samhälle även samhället Tidån i Skövde kommun med dricksvatten.

Fägre vattenverk - Töreboda

Anläggningens status: röd Resultat: gul
Råvattnet är av dålig kvalitet och processen för rening av dricksvattnet är resurskrävande. Verket är dyrt att driva på grund av att det produceras små volymer och att råvattnet är svårbehandlat. Det föreligger ett stort investeringsbehov för att verket ska kunna fortsätta att vara i drift under planperioden. Vattenförsörjningen av Fägre bedöms lösas bäst genom ett nytt vattenverk på samma plats.

Slätte vattenverk - Töreboda

Anläggningens status: gul

Resultat: grön

Verket klarar av att producera de mängder vatten som krävs och har god tillgång på råvatten. Däremot är verket omodernt och åtgärder krävs under den första tiden av planperioden. Moderniseringen är planerad vid tiden för antagandet av planen.

Lagerfors vattenverk - Töreboda

Anläggningens status: gul

Resultat: grön

Vattentåkten har råvatten av god kvalitet och kvantitet. Anläggningen är sliten och omodern och större åtgärder behöver utföras under planperioden.

Töreboda vattenverk - Töreboda

Anläggningens status: grön

Resultat: grön

Anläggningen är i gott skick med bra förutsättningar och det finns god tillgång till råvatten av god kvalitet. Vissa investeringsbehov föreligger under planperioden.

Skagersviks vattenverk - Gullspång

Anläggningens status: gul

Resultat: gul

Verket har god råvattentillgång från sjön Skagern och verket har en överkapacitet. Det finns ett behov av modernisering av verkets process och ett arbete för att komma till rätta med de höga aluminiumhalter som uppmäts i vattnet. Det finns också behov av upprustning av byggnaden och modernisering av utrustning under planperioden. En utredning behöver genomföras för att svara på vilka åtgärder som bäst möter behoven och vilka investeringar som blir nödvändiga.

Hova vattenverk - Gullspång

Anläggningens status: grön

Resultat: grön

Verket uppnår god status och det finns god tillgång på råvatten. Under 2020 kommer åtgärder att utföras på verket som kommer att medföra att verket står sig mycket väl under planperioden.

Gårdsjö vattenverk - Gullspång

Anläggningens status: grön

Resultat: grön

Verket uppnår god status efter åtgärder under 2019 och ska stå sig under planperioden utan några större investeringar. Verket är högt belastat till följd av läckage på ledningsnätet, vid normal förbrukning finns det tillgång till råvatten med goda marginaler.

Tabell 1. Sammanfattning status vattenverk MTG.

Vattenverk	Anläggningens status	Reningsresultat	Sammanvägd bedömning
Lindholmen	Yellow	Yellow	Yellow
Lugnås	Yellow	Green	Yellow
Tidavad	Yellow	Green	Yellow
Torsö	Green	Green	Green
Vassbacken	Yellow	Green	Yellow
Fägre	Red	Yellow	Red
Slätte	Yellow	Green	Yellow
Lagerfors	Yellow	Green	Yellow
Töreboda	Green	Green	Green
Skagersvik	Yellow	Yellow	Yellow
Hova	Green	Green	Green
Gårdsjö	Green	Green	Green

Reservoarer

Högelids vattentorn - Mariestad

Status: grön

Fasaden är reparerad och invändigt håller reservoaren god status. Taket behöver renoveras under planperioden. Tryckstegringspumparna behöver bytas likväl som elen. Kapaciteten i tornet är låg och kan behöva utökas inom planperioden.

Ullervads vattentorn - Mariestad

Status: röd

Omfattande åtgärder krävs under planperioden.

Lyrestads vattentorn - Mariestad

Status: gul

Ett visst upprustningsbehov föreligger.

Haboskogens vattentorn - Töreboda

Status: gul

Ett visst upprustningsbehov föreligger.

Gullspångs vattentorn - Gullspång

Status: gul

Taket behöver repareras, i övrigt är reservoaren i gott skick. Tornet har överkapacitet.

Resultat - Avloppsreningsverk

Mariestads avloppsreningsverk - Mariestad

Anläggningens status: grön

Reningsresultat: grön

Ett väl fungerande verk med reningsprocess i tre steg och biologisk kväverening. Ett allmänt upprustningsbehov föreligger samt kapacitetsförbättrande åtgärder för att kunna ta hand om en större mängd avloppsvatten då fler anslutningar planeras till verket. Med en satsning om att skapa 2 000 nya bostäder och den befolkningsökning det medför i Mariestads kommun blir de kapacitetsförbättrande åtgärderna nödvändiga och mer omfattande. Utbyggnationen består av olika delar:

- Kapacitetsförbättring av verket för att klara av målet om 2 000 nya bostäder och ytterligare påkopplingar.
- Åtgärder för att anpassa reningsverket för ett framtida klimat där Vänerns nivå förväntas kunna stiga högre och skyfall bli mer frekvent återkommande.
- Anpassningar av verket som medför att bostäder kan byggas i Katthavsviken.
- Åtgärder som möjliggör att en badplats kan skapas på Karlsholme utan att badvattenkvaliteten påverkas av utsläppen från reningsverket. Sådana åtgärder får inte medföra negativ påverkan på råvattenintaget vid Lindholmens vattenverk.

Investeringskostnaderna bedöms ligga på summor upp emot 100 miljoner kronor. Det är inte rimligt att VA-kollektivet belastas med hela denna kostnad. Totalt sett väntas alltså stora investeringar på verket trots att det idag uppnår god status. Verket påverkas av ovidkommande vatten i måttlig grad.

Sjötorps avloppsreningsverk - Mariestad

Anläggningens status: gul (efter planerade åtgärder)

Resultat: gul

Verket bedömdes till dålig (röd) status 2011 främst beroende på kapacitetsproblem, så även idag. Under 2019/2020 pågår förbättringsarbete av befintlig process för att förbättra slamhantering och minska flödeskänsligheten. Förbättringsarbetet kommer att fortsätta under planperioden. Anslutning av nya områden kommer att ske under 2020. Verket har ett utsatt läge i närheten av bostäder, gästhamn och turiststråk. Bedömningen är ändå att verket ska finnas kvar under planperioden och ett bra tag efter det. Verket påverkas till stor grad av ovidkommande vatten som stör reningsprocessen. Att komma till rätta med detta är prioriterat under planperioden.

Tidavads avloppsreningsverk - Mariestad

Anläggningens status: gul

Reningsresultat: gul

De senaste åren har åtgärder utförts som har förbättrat processen. Mängden ovidkommande vatten till verket har minskat efter åtgärder på ledningsnätet. De öppna markbäddarna, som står för det biologiska reningssteget, är svåra att underhålla och kräver ombyggnad under planperioden. Det vore bra att byta ut denna process då den

är dyr att underhålla. VA-försörjning för Tidavad bedöms lösas bäst lokalt fram till minst 2030.

Lugnås avloppsreningsverk - Mariestad

Anläggningens status: röd

Reningsresultat: gul

Ett verk med dyr och besvärlig slamhantering och eftersatt underhåll. Inloppsledningen kan inte underhållas på tillfredsställande sätt. Under många år har inställningen varit att verket ska byggas bort på sikt, vilket också bedöms som genomförbart under planperioden. Om verket trots allt ska finnas kvar efter år 2025 behöver ett större tag tas för att möta framtidens krav. Verket har mindre problem med ovidkommande vatten sedan förnyelse skett på ledningsnätet och påverkas numera av ovidkommande vatten i måttlig grad.

Torsö avloppsreningsverk - Mariestad

Anläggningens status: gul

Reningsresultat: gul

Reningsverket består av en trekammarbrunn och infiltrationsbädd där det föreligger ett investeringsbehov inom en femårsperiod. Upptagningsområdet till verket är försett med relativt nya ledningar och det förekommer inte stora problem med ovidkommande vatten.

Töreboda avloppsreningsverk - Töreboda

Anläggningens status: grön

Reningsresultat: gul

Stora förbättringar har skett på verket de senaste åren då det byggts om för förbättrad kväverening. Optimering av kvävereningsprocessen sker fortlöpande. Den kvarstående problematiken är kopplad till ovidkommande vatten och delvis ojämna föroreningsbelastning. Ansluten industri har vidtagit åtgärder vilket har förbättrat förutsättningarna på reningsverket. EU-kommissionen har annonserat att den fattat beslut om att lämna in en stämning mot Sverige till EU-domstolen. Töreboda reningsverk är ett av de verk som omfattas av stämningen. Stämningen har ännu inte lämnats in (december 2019).

Älgårås avloppsreningsverk - Töreboda

Anläggningens status: gul

Reningsresultat: grön

Verket påverkas av ovidkommande vatten även om flödesbelastningen har blivit jämnare efter att åtgärder på ledningsnätet har utförts. Ett visst investeringsbehov föreligger för att verket ska kunna användas många år till. Den bästa lösningen bedöms vara att investera i verket under planperioden. En eventuell ökad belastning från påkopplad industri kan komma att innebära att förändringar i processen blir nödvändiga.

Lagerfors avloppsreningsverk - Töreboda

Anläggningens status: grön

Reningsresultat: grön

Anläggningen har moderniserats med ny el och styrning och är i gott skick. Verket påverkas av ovidkommande vatten även om flödena in i verket har minskat pga. åtgärder på ledningsnätet. Inga större investeringar krävs under planperioden.

Slätte avloppsreningsverk - Töreboda

Anläggningens status: grön

Reningsresultat: grön

Anläggningen fungerar väl och har moderniserats med ny blåsmaskin och investeringar i el och styrning. Inga större investeringar krävs under planperioden.

Hajstorps avloppsreningsverk – Töreboda

Anläggningens status: grön

Resultat: gul

Ny anläggning togs i drift 2018 och har till en början inte fungerat optimalt. Intrimming pågår och reningsresultaten blir bättre.

Fägre avloppsreningsverk - Töreboda

Anläggningens status: röd

Reningsresultat: röd

Verket består av en trekammarbrunn och en luftad bassäng. Åtgärder krävs inom kort då resultaten från verket inte uppfyller önskvärd nivå. Den bästa lösningen bedöms vara att byta ut verket mot ett helt nytt på samma plats. Detta behöver utföras inom kort och kan inte vänta under hela planperioden. Verket påverkas i stor grad av ovidkommande vatten.

Säckestad avloppsanläggning - Töreboda

Anläggningens status: gul

Reningsresultat: gul

Avloppsanläggningen består av en slamavskiljare samt en infiltrationsbädd med efterföljande dammar. Ett fåtal fastigheter är anslutna.

Moholms utjämningsdamm - Töreboda

Anläggningens status: röd

I Moholm finns inget reningsverk men det finns öppna utjämningsdamm innan avloppsvattnet pumpas vidare för rening i Tidans reningsverk (Skövde kommun). Det finns ett föreläggande från tillsynsmyndigheten om att dammarna behöver tas ur bruk från sin nuvarande funktion. Detta måste prioriteras snarast. Den lämpligaste lösningen bedöms vara att ersätta dammarna med ett lokalt avloppsreningsverk. När detta är på plats behöver åtgärder utföras på befintliga dammar.

Gullspåns avloppsreningsverk - Gullspång

Anläggningens status: gul

Reningsresultat: grön

Verket är utformat som ett klassiskt trestegsverk med aktiv slamanläggning. Verket lider av konstruktionsfel som orsakar rostskador i väggarna vilket behöver åtgärdas under planperioden. Verket bedöms finnas kvar utan andra större ingrepp under planperioden utöver investering i väggar och förnyelse av en del utrustning. Verket påverkas i stor grad av ovidkommande vatten.

Hova avloppsreningsverk - Gullspång

Anläggningens status: röd

Reningsresultat: grön

Verket är utformat som ett klassiskt trestegsverk med aktiv slamanläggning. Verket lider av konstruktionsfel som orsakar rostskador i väggarna och att åtgärda detta inom kort

är av yttersta vikt. Investeringar har skett i verket i form av nytt luftningssystem och ny blåsmaskin. Ytterligare åtgärder behöver utföras på verket under planperioden då ny slamavvattare behöver installeras och nuvarande hantering av fällningskemikalie behöver förändras. Verket är påverkat i måttlig grad av ovidkommande vatten.

Gårdsjö avloppsreningsverk - Gullspång

Anläggningens status: röd

Reningsresultat: gul

Det biologiska reningssteget är föråldrat och behöver bytas ut under planperioden.

Verket påverkas i stor grad av ovidkommande vatten.

Tabell 2. Sammanfattning status avloppsreningsverk MTG.

Avloppsreningsverk	Anläggningens status	Reningsresultat	Sammanvägd bedömning
Mariestad			
Sjötorp			
Tidavad			
Lugnås			
Torsö			
Töreboda			
Älgårås			
Lagerfors			
Slätte			
Hajstorp			
Fägre			
Säckestad			
Moholm		ej aktuellt	
Gullspång			
Hova			
Gårdsjö			

Resultat - Avloppspumpstationer

I Mariestads kommun finns det 40 pumpstationer, av dessa är 25 i gott skick, resterande åtgärdas årligen, cirka 3 per år. Ytterligare pumpstationer tillkommer med utbyggnationen av ledningsnätet till Askevik och Moviken.

I Töreboda kommun finns det 9 pumpstationer och av dessa är 7 i gott skick och 2 ska åtgärdas inom de kommande 4 åren.

I Gullspåns kommun finns det 9 pumpstationer och av dessa är 4 i gott skick, de övriga 5 ska åtgärdas de kommande 5 åren.

Resultat - Ledningsnät

Det kommunala ledningsnätet består av tre olika ledningsslag: vatten, spillvatten och dagvatten. Vattenledningarna leder vattnet från vattenverk till fastigheterna, spillvattenledningarna transporterar spillvatten från fastigheter till avloppsreningsverken och dagvattenledningarna transporterar dag- och dränvatten från fastigheter ut i recipienter. Kommunen äger mest vattenledningar då fler fastigheter är anslutna till kommunalt dricksvatten än spillvatten och dagvatten. Spillvattennätet är längre än dagvattennätet vilket resulterar i att vissa fastigheter leder dagvatten från fastigheten till spillvattenledningarna. På detta sätt belastas avloppsreningsverken med dagvatten. På vissa fastigheter tas dagvattnet omhand lokalt på fastigheten och det finns därför inget behov av en anslutning till dagvattennätet.

VA-verksamheten arbetar med årsvisa planer för förnyelse av ledningsnätet. Sedan 2015 har investeringstakten i ledningsnätet ökat samtidigt som ledningsnätets omfattning har ökat i och med utbyggnation till nya exploaterings- och omvandlingsområden. Ledningsnätet för VA i MTG är till stora delar byggda under 50-70-talen. Med en avskrivningstid på 50 år lever många ledningar redan på övertid. Ledningar som är lagda under gynnsamma förhållanden kan hålla mycket längre än så, men en avsevärd del har redan allvarliga brister.

Till grund för prioritering av vilka sträckor som ska förnyas ligger utredningar för att kartlägga ledningsnätet. Statusbedömningar utförs som grundas på ledningarnas ålder, material och kända brister (driftstörningar). En stor mängd ledningar filmas för att fastställa status inför beslut gällande vilka sträckor som ska förnyas. Konsekvenserna av driftstörningar, t.ex. för abonnent och för miljön (recipienters status), vägs också in. Då dagvatten som leds till avloppsreningsverken kan orsaka problem i processen och bidra till bräddning är det av vikt att minska mängden sådant vatten. Områden som saneras ska också följas upp så att de blir rätt kopplade från fastigheten ut till det kommunala ledningsnätet.

Svenskt Vatten, branschorganisation för VA, rekommenderar en förnyelsetakt om cirka 1% per år. I Mariestads kommun och Töreboda kommun är förnyelsetakten 1% per år sedan några år tillbaka, i Gullspångs kommun håller vi en takt om cirka 0,75% per år. Under kommande år är målsättningen att komma upp i 1% även i Gullspångs kommun.

Resultat - Områden som planeras förses med kommunalt VA inom tio år

Sedan antagandet av VA-plan 2016-2026 har flera områden införlivats i det kommunala verksamhetsområdet för allmänna vattentjänster och ytterligare kunskap om områdena och politiska beslut har resulterat i nedanstående planering för perioden 2020-2030. Underlag för prioriteringsordning finns i Bilaga 1a), 1b) samt 1c). Områdena presenteras mer utförligt i Bilaga 2. För vattentjänster gäller att V står för dricksvatten och S för spillvatten. I Töreboda kommun är bedömningen att det inte förekommer något behov av utbyggnation av den allmänna VA-anläggningen till nya områden.

Mariestads kommun		
Område	Övrigt	Vattentjänst
Lugnås/Björstätters kyrkby	22 fastigheter i anslutning till befintligt verksamhetsområde.	V+S
Hindsberg	32 fastigheter i anslutning till befintligt verksamhetsområde.	V+S
Brukshundsklubben	4 fastigheter i direkt närhet till befintligt verksamhetsområde i Mariestad.	V+S

Gullspångs kommun		
Område	Övrigt	Vattentjänst
Delebäckstorp	Ca 135 fastigheter med direkt närhet till sjön Skagern och långt från befintligt verksamhetsområde.	V+S
Ålösund	50 fastigheter med direkt närhet till Vänern. Området ligger långt från befintliga kommunala VA-anläggningar. Länsstyrelsen har förelagt kommunen att bilda verksamhetsområde senast den 1 januari 2026.	V+S

Områden som åtgärdas senare än de kommande tio åren

Områden Otterberget och Hulan i Gullspångs kommun har ett behov av en gemensam VA-lösning i ett större sammanhang. I dessa områden bör kommunen upprätta verksamhetsområden och anlägga en kommunal lösning efter att områdena i tabellen ovan införlivats i det kommunala verksamhetsområdet. Detta efter planperioden.

Exploateringsområden

I denna plan beskrivs utvecklingen av kommunala VA-tjänster i områden med befintlig bebyggelse. Exploateringsområden för nya bostadsområden, industri eller annan verksamhet behandlas inte. Hur sådana områden ska förses med vatten- och spillvattentjänster får utredas i det enskilda fallet och bör redovisas i planeringsarbetet som föregår exploateringen. Sådana områden kan komma att ingå i det kommunala verksamhetsområdet för allmänna vattentjänster eller tillgodoses genom enskilda gemensamhetsanläggningar. Valet av VA-lösning ska utgå från bästa lösningen i området och är svårt att överblicka i detta skede. Byggnationen av nya exploateringsområden kan utföras parallellt med det som beskrivs i denna plan.

Övertagande av gemensamhetsanläggning

Kommunen har möjlighet att ta över en gemensamhetsanläggning om denna anses vara i sådant skick att den är värdefull för kommunen. Det föreligger aldrig ett tvång för en kommun att ta över en anläggning. Ett övertagande av en gemensamhetsanläggning innebär alltid att VA-anläggningsavgift skall erläggas för varje fastighet som intas i verksamhetsområdet för en eller flera vattentjänster. Vid övertagande av gemensamhetsanläggning betalar kommunen ut ersättning för anläggningen motsvarande det värde anläggningen anses ha. Ersättningen är aldrig större än den samlade anläggningsavgiften för fastigheterna.

Inför ett eventuellt övertagande av en gemensamhetsanläggning ska anläggningens status redovisas. Det är upp till förvaltaren av gemensamhetsanläggningen att redovisa skicket på anläggningen. Detta görs med hjälp av fullständig dokumentation av ledningar och vattenverk/reningsverk där läge i plan och höjd samt material och ålder redovisas. Film av ledningsnät där status framgår bör redovisas (filmen ska vara utförd enligt Svenskt Vattens publikation P93 TV-inspektion av markförlagda ledningar) tillsammans med övriga handlingar som tillsammans är tillräckliga för att bedöma anläggningens skick och funktion (exempelvis analysresultat som visar reningsresultat i både vattenverk och reningsverk).

Resultat - Säkerhet vattenförsörjning

Mariestads, Töreboda och Gullspångs kommuner ska arbeta för att vattenskyddsområden inrättas för de allmänna vattentäkterna inom respektive kommun. I samband med att underlag tas fram för fastställelse av vattenskyddsområden bör en övergripande riskanalys, som omfattar befintliga och potentiella riskkällor, utföras. I analysen bör belysas vilka risker som kan regleras genom vattenskyddsföreskrifter och vilka som kräver att andra typer av skyddsåtgärder vidtas. VA-avdelningen ska ha ambitionen att möta myndigheternas krav i tid och sak om att samtliga vattentäkter ska skyddas.

I Mariestads kommun saknar Torsö vattentäkt och vattentäkten i Mariestadsfjärden vattenskyddsområden. Det finns ett vattenskyddsområde för Svanebergs vattentäkt men detta bör uppdateras om täkten ska fortsätta vara i bruk framåt. Vattenskyddsområde för vattentäkten i Tidavad är upprättat.

I Töreboda kommun saknar vattentäkterna i Fägre och Lagerfors vattenskyddsområden och det vattenskyddsområde som är upprättat för Vassbacken behöver uppdateras. Vattenskyddsområdena för Slätte och Haboskogens vattentäkter uppdaterades under 2019.

I Gullspångs kommun finns vattenskyddsområde för Hova vattentäkt. Det saknas skyddsområden för vattentäkterna i Skagern och Gårdsjö.

Utöver ovan nämnda vattentäkter har kommunen flera vattenförekomster som inte är i bruk. Dessa kan i vissa fall vara till nytta vid vattenbrist eller då en annan täkt slås ut, i annat fall bör vattenskyddsområdena för dessa upphävas. VA-planen behöver kompletteras med en vattenförsörjningsplan för att reda ut de strategier som kommunerna ska ha för nödvatten och reservvatten innan upphävande av vattenskyddsområden genomförs.

Vattentäkten i Mariestadssjön försörjer Mariestads tätort, Ullervad, Julia, Hasslerör, Örvallsbro, Sjötorp, Lyrestad och Böckersboda med dricksvatten. Vänerns vattenvårdsförbund arbetade med temat dricksvatten under 2016 och 2017. Under 2016 togs en övergripande riskanalys för Vänern fram. Utredningens rekommendation var att varje kommun gör en detaljerad riskanalys utifrån lokala förhållanden. Den naturliga följderna av ett sådant arbete är att de kommuner som nyttjar Vänern som vattentäkt arbetar för att vattenskyddsområdena inrättas.

Att upprätta vattenskyddsområden är processer som tar lång tid och kräver mycket förarbete. Under planperioden ska VA-avdelningen arbeta för att upprätta riskanalys, vattenskyddsområde, vattendom och beredskapsplan för vattentäkten i Mariestadsfjärden som är råvattentäkt till Lindholmens vattenverk.

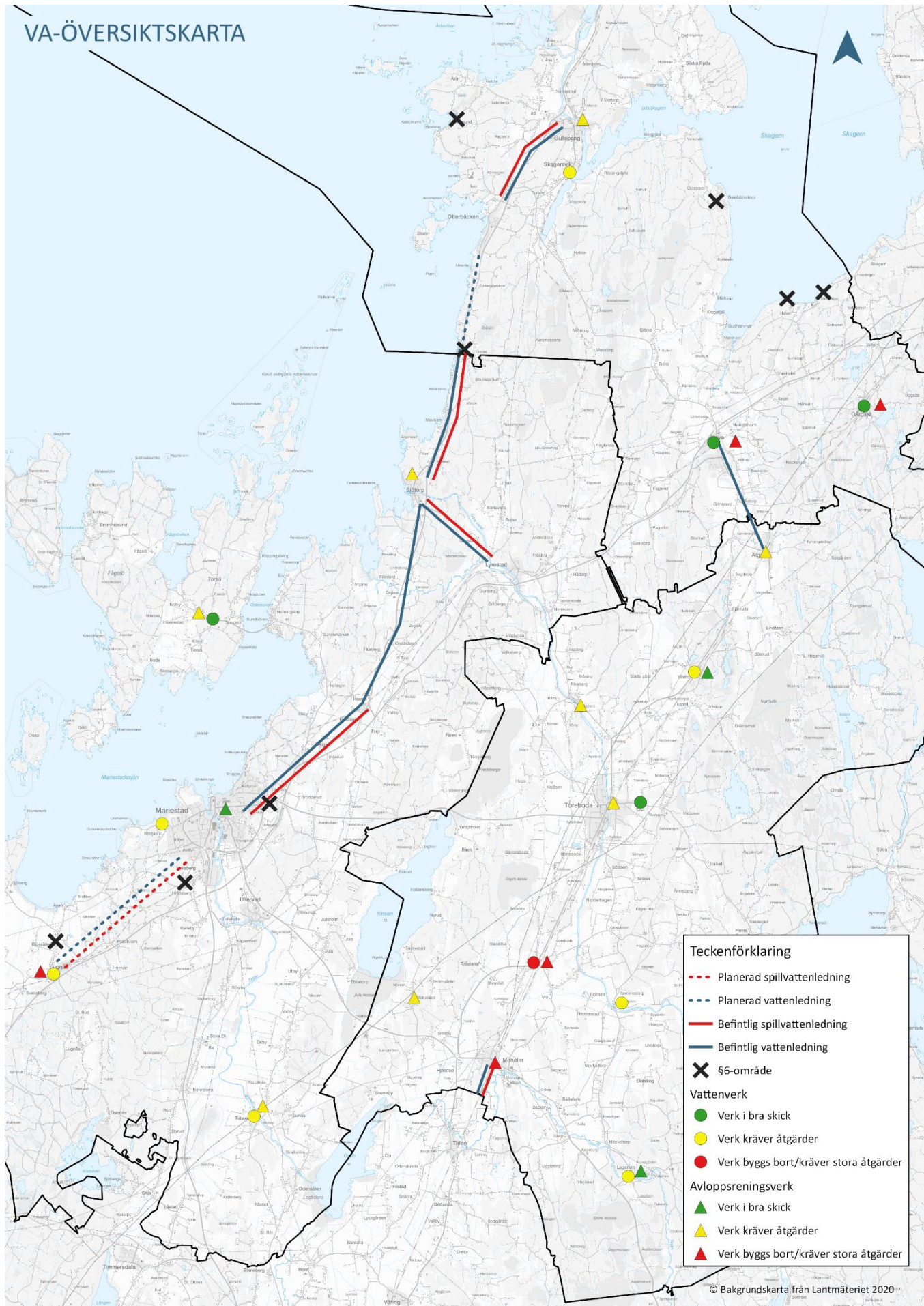
Efter detta prioriteras samma arbete gällande vattentäkten i Skagern, råvattentäkten för Skagersviks vattenverk som försörjer Gullspång, Skagersvik och Otterbäcken.

Genom att koppla samman ledningsnäten från flera vattenverk med varandra ökar säkerheten i vattenleveransen. Det ledningsnät som anlagts från Sjötorp till Askevik har anpassats för att, i en förlängning till Otterbäcken, kunna fungera som nödvattenledning mellan Mariestad och Gullspång. Möjligheterna som en fortsatt utbyggnation till Otterbäcken skulle medföra utreds.

Framtid

På nästa sida följer en karta som illustrerar befintliga verks placering och deras framtid. Kartan visar också identifierade § 6-områden. Dessutom är befintliga och planerade överföringsledningar för vatten och spillvatten markerade.

VA-ÖVERSIKTSKARTA

Teckenförklaring

- - - Planerad spillvattenledning
- - - Planerad vattenledning
- Befintlig spillvattenledning
- Befintlig vattenledning
- ✕ S6-område

Vattenverk

- Verk i bra skick
- Verk kräver åtgärder
- Verk byggs bort/kräver stora åtgärder

Avloppsreningsverk

- ▲ Verk i bra skick
- ▲ Verk kräver åtgärder
- ▲ Verk byggs bort/kräver stora åtgärder

© Bakgrundskarta från Lantmäteriet 2020

De flesta anläggningarna bedöms finnas kvar under planperioden med normala förnyelseinsatser. Anläggningarna i Lugnås (VV och ARV) föreslås byggas bort med hjälp av nya överföringsledningar och anläggningarna i Fägre (VV och ARV) och Moholm (utjämningsdammar) föreslås bytas ut mot nya anläggningar under planperioden.

Anläggningarna i Torsö (ARV), Lindholmen (VV), Mariestad (ARV), Tidavad (ARV), Skagersvik (VV), Hova (ARV), Gårdsjö (ARV) och Gullspång (ARV) bedöms finnas kvar fram till 2030. Här finns dock behov av större förbättringsåtgärder som i de flesta fall innebär ombyggnationer.

Investeringsplan med tidplan utöver normal förnyelsetakt

I tabellerna på nästkommande sida redovisas de nya verksamhetsområden som föreslås byggas under perioden 2020-2030, mer ingående beskrivning av respektive område finns i Bilaga 2. Tabellen innehåller även en planering för de överföringsledningar alternativt lokala verk som behövs för att försörja dessa nya områden samt de överföringsledningar som föreslås byggas för att bygga bort de lokala, mindre verk där det föreligger ett större åtgärdsbehov under planperioden. Kostnaderna som anges för respektive projekt är grovt uppskattade och ska ses som en indikation på vilket investeringsbehov som föreligger samt vad detta får för påverkan på VA-taxan.

Mariestads kommun

Område (st=antal fastigheter)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Kostnader (tkr)
Askevik (65 st)												26 500
Hindsberg (32 st)												11 000
Lugnås/Björstätter (22 st)												9 000
Brukslundsklubben (4st)												2 000
Större investeringar i verk/överföringsledningar	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Kostnader (tkr)
Mariestad-Lugnås (6 500 m)												35 000
Lindholmen												60 000
Mariestads ARV												50 000 – 100 000
Överföringsledning Askevik-Otterbäcken												13 000

Töreboda kommun

Nya anläggningar	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Kostnader (tkr)
Nytt avloppsreningsverk Moholm												11 000
Nytt avloppsreningsverk och nytt vattenverk Fägre												5 000

Gullspångs kommun

Område (st=antal fastigheter)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Kostnader (tkr)
Askevik (13 st)												4 800
Ålösund (50 st)												20 000
Delebäckstorp (ca 135 st)												30 000
Överföringsledning/ annan lösning	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Kostnader (tkr)
Delebäckstorp												45 000
Överföringsledning Askevik-Otterbäcken												7 000

VA-taxan

VA-taxan beslutas av Kommunfullmäktige och ser olika ut i de tre kommunerna. Förenklat består Taxan av två delar:

Anläggningsavgifter:	Avgift som fastighetsägare skall betala för att ansluta sig till den allmänna VA-anläggningen. Avgiften ska vara rättvist fördelad inom kommunens verksamhetsområde och vara fastlagd utifrån de utbyggnadskostnader som kommunen i genomsnitt har.
Brukningsavgifter:	Avgift som en fastighetsägare skall betala för att vara ansluten till och använda den allmänna VA-anläggningen.

VA-taxan skall vara bestämd med utgångspunkten att alla kostnader skall fördelas skäligt och rättvist. Detta betyder att avgiften skiljer sig beroende på hur stor nytta som en fastighetsägare har av den allmänna VA-anläggningen.

Drift, underhåll och reinvesteringar finansieras av hela VA-kollektivet med brukningsavgifter medan utbyggnad av ledningsnät i nya exploateringsområden eller i områden som identifierats som § 6-områden skall finansieras av anläggningsavgifter. Vatten- eller avloppsreningsverk, stora som små, centrala eller lokala, är anläggningar som finansieras av hela VA-kollektivet med brukningsavgifterna. I de fall överföringsledningar byggs mellan områden istället för lokala verk är överföringsledningen att betrakta på samma sätt, alltså finansiering via brukningsavgifterna.

Med de aktiviteter och planerade projekt som finns i planen kommer ett kontinuerligt taxearbete behöva göras.

Att kontinuerligt förnya ledningsnätet med 1% per år, samt hålla en löpande jämn reinvestering i övriga anläggningar, vilket bör vara målet i samtliga tre kommuner, kommer att kräva årliga insatser till en kostnad av:

För Mariestad:	ca 20 MSEK (varav ca 6 MSEK i anläggningar ovan mark)
För Töreboda:	ca 11,5 MSEK (varav ca 5,5 MSEK i anläggningar ovan mark)
För Gullspång:	ca 9,0 MSEK (varav ca 3 MSEK i anläggningar ovan mark)

Denna takt kommer innebära kontinuerlig ökning av brukningsavgifterna på omkring 3% per år i alla tre kommunerna med antagandet att merparten av dessa åtgärder tas som en investering och att den årliga driftbudgeten då bara belastas med avskrivningar och ränta för genomförda åtgärder.

De överföringsledningar och nya verk som i planen beräknas byggas kommer också att påverka bruksavgifterna med avskrivningar och ränta för de investeringsmedel som åtgår:

Överföringsledning Sjötorp-Askevik höjning från och med 2021 med 1%

Nytt avloppsreningsverk i Moholm samt nytt avloppsreningsverk och nytt vattenverk i Fägre. Höjning under perioden 2021-2022 med totalt 4%.

Överföringsledning Mariestad-Lugnås höjning under 2023-2024 med totalt ca 2%.

Mariestads avloppsreningsverk höjning under perioden 2021-2023 med totalt ca 5%.

Lindholmens vattenverk höjning under perioden 2021-2022 med totalt ca 1% och för perioden 2026-2027 med totalt ca 4%.

Överföringsledning Askevik-Otterbäcken, Mariestad. Höjning inför år 2024 med 1%.

För utbyggnader av ledningsnät i nya verksamhetsområden, såväl identifierade § 6-områden som nya exploateringar samt förtätningar inom befintliga verksamhetsområden så ska dessa finansieras genom taxans anläggningsavgifter. Den genomsnittliga anläggningsavgiften för en normalvilla i MTG för vattentjänsterna vatten och spillvatten är idag

I Mariestad: Ca 180 000 kr (215 000 kr inkl. dagvatten)

I Töreboda: Ca 130 000 kr (165 000 kr inkl. dagvatten)

I Gullspång: Ca 170 000 kr (205 000 kr inkl. dagvatten)

Kostnaderna för utbyggnaderna och nyanslutningar är mellan 200-300 tkr och skiljer sig inte inom MTG. Sett till detta behöver även anslutningsavgifterna vara lika för att nå en likvärdig täckningsgrad. I de fall anläggningsavgifterna inte täcker kostnaderna i utbyggnadsprojekt kommer de genererade kapitalkostnaderna att få inverkan på hur VA-taxan behöver utvecklas. Detta gäller i såväl utbyggnadsprojekt som exploateringsprojekt. Hur detta påverkar VA-taxans bruksavgifter bör beaktas i samband med investeringsbeslutet.

Framgångsfaktorer och organisation

För att lyckas med genomförandet av VA-plan MTG 2020-2030 behöver arbetet ske med ett tydligt fokus både från tjänstemän och förtroendevalda. VA-avdelningen behöver prioritera mellan arbetsuppgifter och åtgärder där fokus måste ligga på var det ges mest effekt för satsade pengar. Gatubeläggningar som tidigare till stor del styrt underhållsinsatser på ledningsnätet kommer att få en mindre betydelse i framtiden. En politisk förankring av VA-plan MTG 2020-2030 är av yttersta vikt.

Vision VA-avdelningen MTG

- Vi når eller överträffar de krav som myndigheter har på vår verksamhet genom att ligga i framkant när det gäller branschens utveckling
- Våra kommuninvånare har en hög medvetenhet om och agerar för ett hållbart kretslopp
- Vi är en arbetsgivare som ständigt utvecklar våra medarbetare och som branschen pratar om som det goda exemplet
- Vi är stolta över vår verksamhet och skapar varandras framgång

Ledningsgruppen MTG-VA